

ÖZET

Giyim doğal çevrenin etkisi ile biçimlenmesine rağmen, geleneksel giyim toplumsal özelliklere göre şekillenmiştir. Bu giysilerin oluşumunda doğal çevrenin etkisi direkt olmamakla birlikte, aynı sosyolojik, psikolojik ve tarihsel oluşum sözkonusu olduğu için giysiler coğrafi bölgeler ve yöreler içinde değerlendirilmektedir.

Bu çalışma Erzurum ve yöresindeki giyim kültürünü ve bu kültür içinde şekillenen sanat anlayışını açığa çıkarmak açısından kullanımı hızla yok olan ancak, düğün, sandık ve çeyizde varlığını sürdüren giysileri tespit etmek, incelemek ve özelliklerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır.

TRADITIONAL WOMEN CLOTHING FEATURES OF ERZURUM

Although clothing is shaped by the effect of natural environment, traditional clothing has been shaped according to the social characteristics. Though the effect of natural environment in the formation of these clothes is indirect, the clothes are considered (evaluated) within geographical regions since the same sociologic, psychological and historical formation is taken into consideration.

This study was carried out to determine (reveal) the characteristics of the clothes used in daily life but are rapidly becoming extinct within the culture of Erzurum and its environment.

Anahtar Kelimeler : Erzurum geleneksel giysileri, bindallı, kazeki, entari, zığva
Key Words : Traditional Erzurum Clothing, bindallı, kazeki, kirtle, zığva

Giyim; vücudu dış etkilerden koruyan bir araç, süslenme arzusunu yerine getiren bir sanat, kişisel görünüş, başarı ve günlük yaşantıyı yansıtan, dinamik bir toplumsal olgudur. Gelenek; bir toplumda, bir toplulukta eskiden kalmış olmaları dolayısıyla saygın tutulup kuşaktan kuşağa iletilen, yaptırım gücü olan kültürel kalıntılar, alışkanlıklar, bilgi, töre ve davranışlardır.¹

Geleneksel giysi denildiği zaman ise dünyada birçok milletin benimsediği milletlerarası kıyafet moda kıyafetler dışında; her milletin tarihinden gelen günümüzde genellikle halk oyunları ekiplerinin üzerinde görülen veya bazı köylerde yaşatılan, çoğu da müze vitrinlerine kaldırılmış giysiler anımsanmaktadır.²

Milli kültürümüzün bir parçası olan geleneksel giyim, günümüz koşullarında kaybolmakta, gittikçe yozlaşarak biçim ve fonksiyonunu değiştirmektedir. Anadolu'nun birçok yöresinde geleneksel giysi kültürü bir çeşitlilik ve zenginlik göstermektedir. Her yörenin kendine has bir giysi kültürü bulunmaktadır. Giysilerin oluşmasında kültür kadar, iklim ve dinsel inançlar da önemli roller oynamaktadır. Süslenme gereksinimi de giysi

lerin özelliklerini belirleyen diğer bir faktör olmuştur.

Sıcak bölge insanları ister istemez kendilerini serin tutacak ince pamuklu dokumalardan elbiseler yapıp giyerlerken, soğuk bölge insanları da kalın yünlü kumaşlardan elbiseler yaparak giyinme zorunluluğu duymuşlardır. Bir tropikal bölge insanı ile bir kutup insanının aralarındaki giysi farkı bundandır. Bunun gibi ülkemizin Güney Anadolu iklimiyle Doğu Anadolu iklimi birbirinden çok farklı olduğundan bu yörelerde yaşayan insanların kendi iklim koşullarına göre giyinip kuşandıkları görülmektedir. Erzurum'un giysileri genellikle kalın yünlü kumaşlardan, kadifelerden ve buna benzer çeşitli kumaşlardan yapılmakta, özellikle de iç kısmı astarlanmaktadır.

Kadın giysileri renk açısından oldukça zengindir. Sokak giysilerinde çarşaf siyah renkte olup, ehram kahverengi, bej, beyaz ve siyah renkte olabilmektedir. Üzerinde lacivert, kahverengi, siyah, bordo ve yeşil renklerle serpmeye motifler ve değişik desenler işlenmiştir.³ Kadınlarda da üç etek, kadama (bindallı) gibi giysiler, zamanla yerini günümüzün modern giyimine bırakmıştır. Bununla

* Bu makale daha önce "19. Kültür Sanat ve Sinan Günleri" isimli etkinliklerde Erciyes Üniversitesi Mustafa Çıkrıkçıoğlu Meslek Yüksek Okulu'nda düzenlenen "Geleneksel Türk El Sanatlarının Günümüzdeki Durumu ve Yaşatılması" konulu panelde bildiri olarak sunulmuş, daha sonra geliştirilerek makale formatına getirilmiştir.

** Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Erzurum.

*** Arş. Gör., Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, Erzurum.

1- www.baktabul.com.tr E.T.07.01.2010

2- Mehmet ÖZEL; Folklorik Türk Kıyafetleri, Ankara, 1992, s. 4.

3- Meryem ŞENOCAK; Osmanlı'dan Günümüze Kadar Erzurum'da Giyim-Kuşam, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü (Yayımlanmamış) Lisans Tezi, Erzurum, 1985, s. 71-72.

birlikte kadınlar sokağa çıkarken, giydikleri ehram, çarşaf gibi giysilere rastlamak hala mümkündür.⁴

Resim-1: Milli Folklor Dergisi'nde yayınlanan başlık.

ERZURUM KADIN KIYAFETLERİ:

Erzurum kadın kıyafetlerini, özel günlerde kullanılan kıyafetler, ev içi gündelik kıyafetler ve Çarşı-Sokak giysileri olarak üç ana başlık altında toplayabiliriz.

I-ÖZEL GÜNLERDE KULLANILAN KIYAFETLER:

Üçetek (peşli), büzgülü-tulumba kollu kürk ve bindallı bu gruba giren kıyafetleri teşkil eder.

A-Başa Giyilenler: Kofik, işlemeli çevre, oyalı başörtüsü, çember, beyaz renkli tülbent adı verilen yazma en fazla tercih edilen baş giyimi parçalarıdır.

Kofik: Kofik daha çok Erzurum'un Hasankale, Hınıs, Karayazı⁵ gibi yörelerinde kullanılmaktadır. Şehir merkezinde kullanımı görülmemektedir. Aralık 1982 tarihli Milli Kültür Dergisi'nde yayınlanan bir makalede eski zamanlarda kullanılan bir kofik resmi görülmektedir (Resim-1). Bu uygulamanın Erzurum'dan Konya'ya harp yıllarında göçen Erzurumlu kadınlarca aktarıldığı bilinmektedir. Şehir merkezinde beyaz başörtülerin altına altın fes veya tepelik konulduğu az da olsa bilinen bir uygulamadır.⁶

Leçek: Başa örtülen leçek, beyaz pamuklu kumaştan dokunarak yapılır. Nadiren de olsa dokuma esnasında veya daha sonradan desenler yapılarak oyalarla ve pullarla süslenebilir.⁷ Baş örtücek biçimde dolanarak sarılır. Başörtüsü olarak kullanılan beyaz tülbentlerin kenarları çoğu zaman iğne oyası ile işlenerek süslenir. Saçları yarı yarıya örtücek biçimde başa takılan örtünün geriye kalan kısmı arkaya doğru sarkıtılır. Genellikle kınagecelerinde bu tür bir uygulama söz konusudur (Resim-2, 3).

B-Bedene Giyilenler: Bedene giyilen kıyafet parçaları üst beden ve alt beden olarak tasnif edilir. Üst bedene bindallı, entari, cepken giyilirken; alt bedene içdonu (dizlik), nadir de olsa şalvar giyilir.

Resim-2: Geleneksel kadın kıyafeti (Bindallı).

Resim-3: Geleneksel kadın kıyafeti (Bindallı).

4- ŞENOCAK; Osmanlı'dan... s. 67

5- ŞENOCAK; Osmanlı'dan... s.73; Sebahattin BULUT, Kuşaktan Kuşağa Erzurum, Ankara, 1984, s.11-12; Z. Bilge ERDEN ve Arkadaşları, Türk Halk Oyunları Giysileri, Ankara, 1999, s. 164.

6- İhsan Coşkun ATILCAN, Erzurum Barları ve Yöresel Giysileri, İstanbul, 1991, s.107-109; BULUT, Kuşaktan... s.11-12; Komisyon, Şenkaya 96, Ankara, 1996, s. 63, Sebahattin BULUT, Erzurum Çarşı Pazarı, Ankara, 1997, s. 86.

7- Şenkaya 96, s. 64.

Üst Bedene Giyilenler:

Bindallı (Kadama): Erzurum'da en çok tercih edilen yöresel bir giysidir. Kadama giysilerin ön kısmı, baştan geçirilerek kolayca giyilmesi için, göğüs seviyesine kadar açıktır. Giysinin kolları uzun olup, manşetlerde kimi zaman küçük yırtmaçlar kullanılır. Etek kısmı da yine sadece yanlardan dizlere kadar yırtmaç olacak şekilde yapılmaktadır. Elbise bütün bir parça şeklinde olup boyundan geçirilerek giyilir. Kadife kumaştandır yapılır. Genellikle bordo, kırmızı, lacivert, patlıcan moru ve koyu yeşil en çok tercih edilen renklerdir. Üzerinde çeşitli bitkisel motiflerin, kıvrım dalların ve stilize çiçeklerin bulunduğu sırma işlemler vardır. Bu işlemler genelde göğüs, kol manşetleri yaka çevresi, etek önlerinde ve arkalarında bulunur. Belde gümüş kemer kullanılır (Resim-2, 3). Giysinin ön kısmı, genelde arka kısmında 3-4 cm daha kısa olur. Buradan çorap ve pabuç görünür. Bindallıyı tamamlayan önemli aksesuarlardan biri de bele takılan gümüş kemerlerdir.⁸

Entari: Erzurum kadın giysileri arasında görülen bir diğer giysi çeşidi kendinden ceketli entaridir.⁹ Baştan geçirilerek giyilen kıyafetin ön kısmında kaftan (ya da ceket) biçiminde bir parça daha vardır. Bu kısım gümüş bir kemerle belden toplanarak tutturulur.

Çok çeşitli renklerde basma kumaşlardan veya kadifeden yapılan bu kıyafetler kimi zaman düz renkli de olabilmektedir. Giysinin kolları ve etek boyu uzun kesime sahiptir. Üzerinde, ceket kenarlarında görülen beyaz renkli bantların dışında, bir süsleme bulunmaz. Bu kıyafetlerin kullanımı da bugün hemen hemen yok denecek kadar azalmıştır (Resim-4). Kadife kumaştandır yapılan entarilerde dantel veya tentene süs olarak kullanılır.¹⁰

Resim-4:Entari (İ.C.Atılcan'dan).

8- Neriman GÖRGÜNAY, Erzurum Merkez Kazası ve Civar Köylerde Kadın Giyimi Üzerine Bir Araştırma, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi (Yayınlanmamış) Doktora Tezi, Erzurum, 1983, s. 8; ŞENOCAK; Osmanlı'dan..., s. 73; ERDEN, Türk..., s. 164.

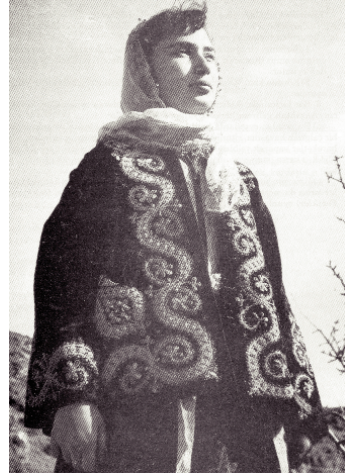
9- Sebahattin BULUT, Damla Damla Erzurum, Ankara, 1989, s. 123; Komisyon, Erzurum 98, Ankara, 1998, s. 233; Cemil DEMİRSİPAHİ, Türk Halk Oyunları, Ankara, 1975, s. 92

10- ERDEN, Türk..., s. 164.

11- DEMİRSİPAHİ, Türk..., s. 92

12- Erzurum 98, s. 233; www.dadas.net/tortum/313-yoremizin-kiyafetleriiii.html E.T.03.05.2009

13- ŞENOCAK; Osmanlı'dan..., s. 77.

Resim-5:Cepken (İ.C.Atılcan'dan).

Cepken: Günümüzde neredeyse hiç kullanılmayan uzun kollu cepkenler eskiden kullanılan kadın giysi parçaları arasındaydı. Bu cepkenlerin ön kısımları, cepleri, yaka ve manşetleri işlemlerle süslenirdi (Resim-5). Genellikle kadife kumaştandır dikilirdi.

Alt Bedene Giyilenler:

İçdonu (dizlik) ve Şalvar: Dizi aşmayan kısa bir dondur. Yörede tuman adı da verilen bu don geniş kesimli ve kısa boylu bir kesime sahiptir. Şalvar kullanımı ise şehir merkezinde yaygın olmamakla birlikte güney ilçelerinde daha yaygın olarak görülür. Şalvarlar canfes veya ipekli kumaştandır yapılır.¹¹

C-Ayağa Giyilenler: Kadınların ayak giysisi olarak kullandığı parçalar arasında yemeni, pabuç, dizleme gibi giysi elemanları yer alır.

Yemeni: Ayaklarda eskiden kırmızı yemeni kullanılırken günümüzde siyah renkli ayakkabılar kıyafeti tamamlayan unsurlar olarak tercih edilmektedir (Resim-3).

Pabuç: Pabuçlar siyah ve önden bağlıdır. Yumuşak deriden yapılmış olup hafiftir. Kullanan kişiye kolay hareket olanağı sağlar (Resim-2).¹² Şehir merkezinde pabuç iskarpin diye tabir edilirken, köy yerlerinde kundura tabiri daha çok tercih edilmektedir.¹³

Dizleme: Beyaz yünden örülmüş, diz kapaklarına kadar uzanan çoraplardır.¹⁴

Çorap: El örgüsü ve hakiki yünden yapılan çoraplar genelde düz renkli olmaktadır.¹⁵ Boyları da dize kadar uzandığı için dizleme tabiri de kullanılır.¹⁶

D-Takılar ve Aksesuarlar: Kadınlar takı ve aksesuar olarak gümüş işlemeli kemerler, çeşitli kolyeler, küpeler kullanırken, aksesuar olarak mendil kullanılmıştır.

Gümüş Kemer: Kullanılan kemerler genellikle gümüşten yapılmış olup çeşitli süslemelere sahip birkaç metal baklanın yan yana dizilmesi ile oluşturulur. Toka kısmında bele göre ayarlanabilen deliklerin olduğu bir bölme bulunur (Resim-6).¹⁷ Katlandığı zaman kolaylıkla bir cebe sığabilecek boyutlardadır. Günümüzde bulunmayan sedef kakmalı kemerlerin eskiden kullanıldığı çeşitli kaynaklarda zikredilmektedir.¹⁸

Mendil: Etrafı dantelli beyaz mendil, kadın kıyafetinin tamamlayıcı unsurlarındandır.¹⁹ İnce pamuklu kumaştan, ketenden poplin veya ipekli dokumalardan yapılır. Yaklaşık 40 x 40 cm boyutlarında olur.²⁰

Takılar: Boyuna beşi birlik, Oltu taşı kolyeler, kollara burma bilezik parmaklara da yüzük takılmaktadır (Resim-6). Erzurum Arkeoloji Müzesi'nde bulunan gümüşten yapılmış çeşitli tepelikler, kolyeler ve gerdanlıklar, saç bağları eski Erzurum kadınının süse ne kadar düşkün olduğunu gösteren nadide örneklerdir.

Resim-6: Takılar ve Aksesuarlar (İ.C.Atılcan'dan).

14- <http://www.diyemediklerim.com/giyim-kusam-ve-halk-oyunlari-erzurumt41753/index.html?s=2f29b3bc0e79a9d67366ecad7c0a14a5&> E.T.24.03.2009

15- ŞENOCAK; Osmanlı'dan..., s. 74.

16- ERDEN, Türk..., s. 165.

17- Erzurum 98, s. 233; http://www.erkurum.gov.tr/html/kultur/folklorik_miras/ E.T.16.03.2005

18- ŞENOCAK; Osmanlı'dan..., s. 75; ERDEN, Türk..., s. 175.

19- Erzurum 98, s. 233; BULUT, Damla..., s. 123

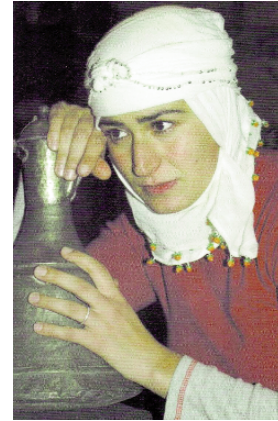
20- ŞENOCAK; Osmanlı'dan..., s. 75; ERDEN, Türk..., s. 165.

II-EVİÇİ GÜNDELİK KIYAFETLER (GÜNLÜK, TÛTÛNLÛK):

Gündelik hayatta kullanılan kadın giysileri arasında bu gün artık çok fazla görülmeyen ancak yakın zamanlara kadar varlığını sürdüren ve gezi kumaştan yapılan kıyafetler vardır. Uzun bir entari tarzında olan bu kıyafet ince dokulu bir özelliğe sahip kendinden çizgili gezi kumaşından yapılırdı. Baştan geçirilerek giyilen kıyafetin boyu ayak bileklerinin biraz üzerine kadar uzanmakta olup kol boyu da el bileklerine kadar uzundur. Ayaklara çizme, ayakkabı veya yemeni giyilirken başta yine beyaz bir tülbent sarılarak kullanılmaktadır (Resim-7).

Resim-7: Gezi kumaştan yapılmış günlük kıyafet (S.Bulut'tan)

Resim-8: Yolculuk baş bağlaması (Z.Çomaklı'dan).

Gündelik kıyafetlerin vazgeçilmez unsurlarından biri de yazmalardır. Erzurum kadını başını çeşitli iğne oyası ya da farklı oyalarla süslediği yazmaları, başını örtmek için kullanır. Başa örtülen bu yazmalar çok çeşitli biçimlerde sarılmaktadır. Gelin örtüsü, kaynana bağlaması (Resim-8), günlük bağlama, yolculuk bağlaması, tandır başı örtme, yaşmak tarzı bağlama, Tortu yöresi ve Narman yöresi gibi bağlama biçimleri görülür. Yine iğne oyalarıyla süslenmiş mevlit örtüleri en sık kullanılan örtülerdir.²¹

III-ÇARŞI VEYA SOKAK KIYAFETLERİ (EHRAM, ÇARŞAF):

Ehram (İhram): Erzurum kadın giysileri arasında bulunan bir diğer giyside hala kullanımda olan ehramdır. Genelde ham renkli koyunyününden elde eğriilen iplerle el tezgâhında dokunan ehram, beyaz, krem, kahverengi veya siyah renklerde olmaktadır. Erzurum kadınları dışarıya çıktığında kıyafetinin üzerine bu giysiyi giyer ve yüzünü de örterek gider. Ortalama 185 cm. genişlik ve 215 cm. uzunluğunda dikdörtgen şeklindedir. Erzurumlu kadınlar ehramının üzerine Anadolu'nun birçok yerinde kullanılan kalın atkısını örter. Ehram, ölen kadınların tabutu üzerine de örtülür (Resim-9A/B).²² Dokuma esnasında veya dokuma bittikten sonra çeşitli renkteki ipliklerle ehram üzerine süslemeler yapılır.

Atkı: Erzurum kadınları ehram veya manto üzerine dışarı çıktıkları zaman atkı örterler. Kare şeklindeki atkının uçları saçaklı olup genelde kahverengidir. Kenarlarda mavi, lacivert, siyah çizgiler şeritler halinde ekose tarzında dokunarak yapılmıştır. Anadolu'nun da birçok yöresinde görebileceğimiz atkılar, bir devrin modasını oluşturmuştur. Erzurum'da her gelinin hama takımında annesi tarafından konulan bir atkısı bulunur (Resim-10A/B).²³

Çarşaf: İki tip çarşaf vardır. Birisi büzgülü diğeri pelerinlidir. Erzurum'da daha çok büzgülü çarşaf kullanılır. Genellikle ipekli siyah kumaşlardan yapılan çarşafın en makbulü Harput kumaşlarından yapılan çarşaflardır. Çarşafın renkli ve desenli olanları da vardır.²⁴ Erzurum'da çarşaf kullanımı eski bir gelenek olmakla beraber günümüzde yaygınlığını neredeyse yitirmektedir. Daha çok ehram kullanımı tercih edilmektedir.

Erzurum'un güneyi ile kuzeyi arasında giyim farklılıkları bulunmaktadır. Hasankale, Hınıs, Karayazı gibi bazı ilçelerde ve güney ilçelerinin bir kısmında kadınlar kofik gibi baş giysileri kullanılırken, kuzeye düşen ilçelerde giyimin biraz daha değiştiği görülür.

Resim-9A/B: İşlemeli ve sade olan iki ehram örneği (İ.C.Atılcın ve Z.Çomaklı'dan).

21- Erzurum baş bağlama biçimleri ve oyaları hakkında daha geniş bilgi için bakınız: Zekiye ÇOMAKLI; Erzurum Oyaları, Erzurum, 2008, s. 62-68.

22- ATILCAN, Erzurum..., s. 110; BULUT, Damla..., s.123; ŞENOCAK; Osmanlı'dan..., s. 76; ÇOMAKLI; Erzurum..., s. 71-75.

23- ÇOMAKLI; Erzurum..., s. 69.

24- ATILCAN, Erzurum..., s. 112; ŞENOCAK; Osmanlı'dan..., s. 76-77.

Resim-10A/B: Atkı (İ.C.Atılcan ve Z.Çomaklı'dan).

Karnavas Bezi: Olur ilçesinin Ormanağzı Köyü'nde Karnavas bezi adı verilen bir dokuma, ehramın yerine kullanılmaktadır (Resim-11). Kadınlar dışarı çıkarken bu örtüyü başlarının üzerine örterler.²⁵ Yöreye has olarak el tezgâhlarında dokunan bu kumaş türü pamuk ipliğinden yapılmaktadır. Üzerinde çeşitli motiflerle yapılmış süslemeler vardır. Kenarları da genellikle ince çizgiler ve şeritler halinde bordürlerle sınırlandırılmıştır.

Resim-11: Karnavas bezinden örtü (F.Salman).

SONUÇ

Yöre halkının kıyafetlerinin tarihi geçmişi incelendiğinde ise maalesef eski tarihlere dayanan kıyafetlerin günümüze çok fazla gelmediği görülmektedir. Özellikle genç kuşağın modern kıyafetlere eğilim göstermesi, yaşlı kesimde bu otantik kıyafetleri saklamaması gerektiği kanısını uyandırmıştır. Günümüzde en yaygın kullanılan kıyafet, kına gecelerinde kullanılan ve kadama adı verilen bindallılardır. Genelde kadife kumaştan yapılan kadamaların nakışları simli iplerle makinelere işlenerek yapılmaktadır. Eskiden elle yapılan işlemler günümüzde çok pahalıya mâl olduğu için ve yapan kişiler bulunmadığı için el işlemesi kadama bulmak artık neredeyse zordur. Kız meslek liselerinde ve bazı halk eğitim merkezlerinde küçük çaplı da olsa el işlemesi kadamalar yapılmaya çalışılmaktadır.

Kadın kıyafetlerinde kullanılan kadamalar, Anadolu'nun birçok yöresinde bindallı olarak kullanılan ortak bir giysidir. Erkek kıyafetlerinde ise yine Anadolu erkek kıyafet kültürünün ortak izleri görülür.

Geleneksel giysi kültürümüzün yaşatılması adına şu sonuca varılmıştır: Geçmişten getirdiğimiz tüm kültürel değerlerimizde olduğu gibi yöresel kılık kıyafetlerimizde de bir değişim söz konusu olmakta ve bu değişim neticesinde yöresel kılık kıyafetlerimiz özgünlüklerini kaybetmektedirler.

25- ÇOMAKLI; Erzurum..., s. 77.

Özellikle kitle iletişim araçları ve sosyo-ekonomik yapı, kıyafetlerdeki değişimin temelini teşkil etmektedir. Ayrıca geleneksel kıyafetleri kullanan yaşlı kesimin hayatlarını kaybetmesi ve gençlerin de günümüz moda anlayışına olan ilgileri dolayısıyla yöresel kıyafetlerimize eski rağbet olmamakta ve gün geçtikçe bu otantik kıyafetler kaybolmaya yüz tutmaktadır.

Bunun önlenmesi için yapılması gereken söz konusu kıyafetlerin gelecek nesillere aktarılması için gerekli alt yapının oluşturulmasıdır. Bu alt yapının oluşturulmasında özellikle İl Kültür Müdürlüklerine ve yörenin Halk Eğitim merkezlerine büyük görevler düşmektedir. Açılacak kurslar ile geleneksel kıyafetlerin dikim ve dokuma teknikleri ile işleme ve nakışları genç nesillere öğretilmeli, böylece geçmişin mirası sayılan bu kıyafetlerin gelecek nesillere aktarılması sağlanmalıdır. Bu kurslarda dikilen ve dokunan kıyafetlerin satılması ve maddi gelir elde edilmesi genç kesimin bu kurslara rağbet göstermesine vesile olacaktır. Bilindiği gibi el sanatları bir milletin sanat, kültür, gelenek ve göreneklerinin birikiminin bir yansımasıdır. Anadolu'nun kültürel birikiminin yoğunluğu göz önünde tutulursa bunun el sanatlarına yansımaması için hiçbir neden yoktur. Bu noktada önemli olan kültürel mirasına sahip çıkacak bilinçli, girişken, yaratıcı insanların devreye girmesidir. Ancak bu sayede geleneksel mirasımız olan yöresel kıyafetlerimizin kaybolması önlenbilir ve gelecek nesillere aktarılması sağlanabilir.

KAYNAKLAR:

- ATILCAN, İhsan Coşkun; Erzurum Barları ve Yöresel Giysileri, İstanbul, 1991.
- BULUT, Sebahattin; Erzurum Çarşı Pazar, Ankara, 1997.
- BULUT, Sebahattin; Kuşaktan Kuşağa Erzurum, Ankara, 1984.
- BULUT, Sebahattin; Damla Damla Erzurum, Ankara, 1989.
- ÇOMAKLI, Zekiye; Erzurum Oyaları, Erzurum, 2008.
- DEMİRSİPAHİ, Cemil; Türk Halk Oyunları, Ankara, 1975.
- ERDEN, Z. Bilge ve Arkadaşları, Türk Halk Oyunları Giysileri, Ankara, 1999.
- GÖRGÜNAY, Neriman; Erzurum Merkez Kazası ve Civar Köylerde Kadın Giyimi Üzerine Bir Araştırma, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi (Yayınlanmamış) Doktora Tezi, Erzurum, 1983. Komisyon, Erzurum 98, Ankara, 1998. Komisyon, Şenkaya 96, Ankara, 1996.
- ÖZEL, Mehmet; Folklorik Türk Kıyafetleri, Ankara, 1992.
- ŞENOCAK, Meryem; Osmanlı'dan Günümüze Kadar Erzurum'da Giyim-Kuşam, Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü (Yayınlanmamış) Lisans Tezi, Erzurum, 1985.
- <http://www.diyemediklerim.com/giyim-kusam-ve-halk-oyunlari-erzurumt41753/index.html?s=2f29b3bc0e79a9d67366eead7c0a14a5&>; E.T.24.03.2009
- http://www.erkurum.gov.tr/html/kultur/folklorik_miras/ E.T.16.03.2005
- www.baktabul.com.tr E.T.07.01.2010
- www.dadas.net/tortum/313-yoremizin-kiyafetleri.html E.T.03.05.2009